

אביב הגיע פסח בא – מערך פעילות לכיתות ב'-ג'

שיעור 1 – תעודת זהות לחג.

תזכורת על מאפייני החג מנהגיו וסיפור יציאת מצרים. הכרות עם ההגדה – "הגדה", והגדת לבנך, פסח, מצה ומרור

שיעור 2 – והגדת לבנך – מהי הגדה של פסח?

הכרות עם מצוות העברת המסר מדור לדור, הבנת המילה הגדה והקשר שלה לציווי העברת המסר. הכרת ההגדה של פסח.

שיעור 3 – איך יודעים שבא אביב?

מטרת הפעילות הכרות עם מאפייני האביב בטבע. הפעילות היא פעילות חווייתית בחוץ, על מנת להכיר את הסביבה ולחוש את האקלים והאווירה של האביב. (הפעילות יכולה להתקיים כחלק משיעור מדעים או שיעור רגיל של המחנכת).

שיעור 4 – היום אתם יוצאים בחודש האביב.

הכרות עם ההיבט של האביב בחג, עם הופעתו בסיפור המקראי. מדוע נקרא חג פסח חג האביב? אילו ביטויים היו לכך בעבר והיום? במידת האפשר עיסוק בקשר הסמלי שבין הטבע לאדם ולעם, אביב הטבע ואביב העם.

שיעור 5 – "האח הידד אביב היום"

הכרת שירי אביב שונים, לימוד מילים והשמעתם. זיהוי מאפייני עונת האביב, וחג האביב לפי השירים.

שיעור 1 – תעודת זהות פסח

שם החג: פסח

שמות נוספים: חג החרות, חג האביב, חג המצות.

מועד: ט"ו ניסן

סיבת החג, אירוע:

יציאת מצרים – עם ישראל יוצא בהנהגת משה, מעבדות לחרות, בדרכו במדבר לארץ המובטחת.

ציון האביב – ראשית קציר השעורים, הבאתו לכוהן, עלייה לרגל.

דמויות: משה – מנהיג עם ישראל ונביאו, פרעה מלך מצריים, אהרון אחי משה ועוזרו, מרים אחות משה, בת פרעה – מוציאה את משה מהיאור ומגדלת אותו.

מצוות החג:

- סדר פסח – טקס וסעודה שבמרכזה הגדת הפסח. (תחליף לקורבן הפסח)
- אכילת מצות ואי אכילת חמץ במשך כל ימי החג (7 ימים)
- באור חמץ – הרחקת כל מה שיש בו חמץ.

מנהגים:

- קמחא דפסחא – מתנת צדקה לעניים.
- יציאה לשדה וציון ראשית קציר העומר בטקס.
- קניית בגדים ודברים חדשים.
- ניקיון יסודי של הבית.
- הבאת מתנות.
- חגיגת מימונה – סעודה ואירוח בצאת החג.

שיעור 2 – והגדת לבנך – מהי הגדה של פסח?

מטרות

- הכרות עם מצוות העברת המסר מדור לדור.
- הבנת המילה הגדה והקשר שלה לציווי העברת המסר.
- הכרת ההגדה של פסח.

מהלך הפעילות

1. קריאת הפסוק המקראי, פירושו והבנת הציווי שבו. כותבים על הלוח את הפסוק:

וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מֵמִצְרָיִם.
 שמות י"ג פס' ה'

- מה צריך לעשות כל אחד מישראל?
- מה צריך להגיד לבן? למה זה חשוב?
- מתוך הפסוקים המקדימים, מתי צריכים לקיים את המצווה?

ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם זְכוֹר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֲתֶם מֵמִצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ. ... ה וְהָיָה כִּי-יְבִיאֲךָ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתַת לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעַבַדְתָּ אֶת-הָעֶבֶדָה הַזֹּאת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה.

- למה חשוב שכאשר יגיעו בני ישראל לארץ ישראל יספרו לבניהם על יציאת מצריים? איזו סכנה צופה התורה ברגע שיגיעו לארץ?
- מצווה זו נאמרת בעיצומן של ההכנות לבריחה ממצריים, לפני מכת בכורות, למה עוסק ה' ומשה ברגע הזה במה יגידו בני ישראל לבניהם בדורות הבאים? מה זה אומר על חשיבות מצוות האמירה?

2. פרוש המילה "הגדה" –

כותבים את המילה הגדה על הלוח. נשאל:

- אילו מילים זה מזכיר?
- מה הקשר בין המילה "הגדה" לפסוק מספר שמות?

בְּכֹל יוֹם וְדוֹר חִיָּב אָדָם לְרְאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מֵמִצְרָיִם, שְׁנַאֲמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּצֵאתִי מֵמִצְרָיִם.
 הגדה של פסח מתוך

- מה, אם כן, תפקיד ההגדה וסדר פסח? למה אנחנו מקיימים אותו?

נספח למורה

הגדה (ויקי מילון)

שורש נ־ג־ד

1. דבר שאדם מגיד, אומר, לאדם אחר; סיפור שאדם מספר לאדם אחר.

2. בפרט: הדברים שההורים מצווים להגיד לילדיהם בליל פסח, הכוללים את סיפור יציאת מצרים ("הגדה של פסח").

המילה "הגדה" היא שם פעולה של הפועל הגיד, שהוא פועל בבניין הפעיל מהשורש נגד. יש מפרשים מן 'נגד' בארמית במשמעות משיכה, עפ"י הדרשות שמושכים ליבו של אדם (ב"י[דרוש מקור]).

בהקשר של פסח, המצווה לספר ביציאת מצרים בליל פסח נאמרה בפסוק "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" (שמות יג ח); ומכאן, קיום מצווה זו נקרא הגדה, וגם הדברים שאומרים כאשר מספרים ביציאת מצרים נקראים בשם הגדה.

ליל הסדר – (ויקפדיה "פסח")

מצווה לספר בליל הסדר לילדים (ואם אין ילדים לספר להם, מספרים זה לזה) את אירועי יציאת מצרים על פי קובץ מדרשים ואמרות חז"ל, שהיום נקרא "הגדה של פסח", כדי לקיים את מצוות סיפור יציאת מצרים. המטרה היא להעביר את המורשת ואת הזיכרון לדור הבא, כחלק ממצוות "והגדת לבנך", המכוונת ללילה זה, ולכן הסדר מכוון לילדים.

שיעור 3 – איך יודעים שבא אביב?

מטרות

- הכרת מאפייני עונת האביב בטבע.
- הכרות עם הטבע בסביבת בית הספר
- פעילות חווייתית המפעילה מגוון חושים.
- יצירת חיבור בין המושגים התיאורטיים הקשורים בחג האביב לחוויות ולתחושות האביב יוצר.

תאור הפעילות

1. יוצאים למקום בסביבת ביה"ס שיש בו מרחב בטוח וצמחיה טבעית.
מנחים את התלמידים להתפזר בשטח ולנסות להפעיל את חושיהם לכמה דקות:
 - מה אתם רואים? אילו צבעים שולטים?
 - מה אתם שומעים?
 - מה אתם מריחים?
 - מה אתם מרגישים? (חוש המישוש, טמפרטורה, מגע)
 מתאספים ושומעים מהתלמידים מה ראו, שמעו הריחו והרגישו.
2. מחלקים את הכיתה לקבוצות כל קבוצה היא קבוצת כתבים של עיתון טבע עולמי.
על הקבוצה לתאר את עונת האביב במילים ובציור. ניתן לחלק תפקידים בקבוצה או בין הקבוצות, כל אחד/ כל קבוצה צריכים לתאר תחום אחר

- פריחה – אילו פרחים פורחים? אילו צבעים יש לפרחים? אילו צורות יש לפרחים?
- עצים ושיחים – מה מצב העצים? איך הם נראים? האם יש להם עלים, פריחה, פרי?
- בעלי חיים – אילו בעלי חיים רואים/ שומעים? מה הם עושים?

- כל קבוצה מחליטה מה תכניס לכתבה, ומדווחת לכל הכיתה.
- ניתן לתת מטלה לצייר ציור שיהיה תמונה לכתבה. (או ציור משותף, או לבחור מישהו שיצייר עבור הקבוצה "הצלם", או להשיג מצלמה לכל קבוצה שתצלם ותבחר צילום אחד שמשקף את האביב).

שיעור 4 – היום אתם יוצאים בחודש האביב

מטרות

- הכרת התייחסויות לחג הפסח בטקסט המקראי.
- הכרות עם מקור השם "חג האביב" לחג הפסח.
- הבנת הקשר שבין החג הטבעי, והחקלאי לחג ההיסטורי.

מהלך הפעילות

1. קריאת קטעי מקורות ושאלות על כל קטע.

יציאת מצריים

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם, זָכוֹר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים, כִּי בַחֹדֶק יָד, הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִצֵּד; וְלֹא יֵאָכֵל, חֶמֶץ. **ז הַיּוֹם, אַתֶּם יּוֹצְאִים, בַּחֹדֶשׁ, הָאָבִיב.** הַיּוֹם הַזֶּה כִּי-יָבִיאֵךְ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ, אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב, וְדָבָשׁ; וְעַבְדְּתָ אֶת-הָעַבְדָּה הַזֹּאת, בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה. וְשִׁבַּע יָמִים, תֹּאכַל מִצֹּת; וּבַיּוֹם, הַשְּׂבִיעִי, חַג, לַיהוָה. ז מִצֹּת, יֵאָכֵל, אֶת, שִׁבַּע הַיָּמִים; וְלֹא-יֵרָאֶה לְךָ חֶמֶץ, וְלֹא-יֵרָאֶה לְךָ שָׂאֵר--בְּכָל-גְּבֻלְךָ. שְׁמוֹת, יג'

- מה מצווה משה על העם? (לזכור)
- מתי יוצאים בני ישראל ממצריים? מה מציין את הזמן? (חודש האביב, העונה)

חג הפסח - חג האביב

יָד שְׁלֹשׁ רְגָלִים, תִּחַג לִי בַשָּׁנָה. טו אֶת-חַג הַמִּצּוֹת, תִּשְׁמֹר--שִׁבַּע יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת פֶּאֶשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב, כִּי-בוֹ יֵצְאתָ מִמִּצְרַיִם; וְלֹא-יֵרָאוּ פָנַי, רִיקָם. טז וְחַג הַקִּצִּיר בְּבוֹרֵי מַעֲשִׂיךָ, אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה; וְחַג הָאָסֵף בְּצִאת הַשָּׁנָה, בְּאֶסְפְּךָ אֶת-מַעֲשִׂיךָ מִן-הַשָּׂדֶה. יז שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, בַּשָּׁנָה--יֵרָאֶה, כָּל-זְכוּרְךָ, אֶל-פָּנָי, הָאֵדֶן יְהוָה. שְׁמוֹת כ"ג

- אילו חגים מוזכרים בקטע? מה המשותף להם? (פסח, שבועות, סוכות. עליה לרגל)
- איך מכונה חג פסח? איך מכונים שבועות וסוכות? (חג המצות, חג הקציר, חג האסיף)
- מה תאור הזמן של כל חג? מה המשותף לתיאורי הזמן? (פסח - חודש האביב, שבועות - ביכורי מעשיך, סוכות - בצאת השנה באספך. זמן החג נקבע על פי הטבע והחקלאות)

שמור את חודש האביב
 יח אֶת-חַג הַמַּצּוֹת, תִּשְׁמֹר—שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתָךְ, לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב: כִּי
בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב, יֵצֵאת מִמִּצְרָיִם.
 שמות ל"ד
 א שְׁמֹר, אֶת-חֹדֶשׁ הָאָבִיב, וְעָשִׂיתָ פֶסַח, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב, הוֹצִיאָךְ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרָיִם—לְיָלֵה.
 דברים ט"ז

- מה הציווי בשני הפסוקים? מה מילת הציווי? (שמור, תשמור)
- מה הסיבה שבגללה צריך לשמור את החג דווקא בזמן הזה, באביב? (כי יציאת מצריים הייתה באביב)
- נסו לנחש/ לפרש למה חשובה דווקא העונה של החג? (להזכיר את האירוע כפי שהתרחש, באביב יש אפשרות לצאת החוצה, לעלות לרגל לבית המקדש. באביב יש תחושה של התחדשות בטבע ואצל האנשים)

שיעור 5 – האח הידד אביב היום – שירי אביב

מטרות

- הכרות עם שירי אביב ושירי חג.
- לימוד המאפיינים הייחודיים של עונת האביב כפי שהם מופיעים בשירים.

מהלך הפעילות

1. משמיעים את השירים ומציגים את המילים על דפים או על הלוח.
2. מחלקים את התלמידים לקבוצות או מחלקים לכל תלמיד שיר אחד. על התלמיד או הקבוצה למצוא ולסמן ביטויים בשיר שמאפיינים את האביב.

ניצנים נראו בארץ

ניצנים נראו, נראו בארץ
עת זמיר הגיע, עת זמיר
כי הנה סתיו עבר, גשם חלף הלך לו

- ניצנים
- אין בוש בשבילים
- נעלמו מעילים
- פריחת פרג וחרצית.
- מצות ויין
- ציפור הזמיר מופיעה
- סוף הגשמים יבשו שלוליות
- פרחו פרדסים
- פריחת נוריות, סיום פריחת הנרקיסים
- פריחת צבעוני.
- פתיחת חלונות.
- יציאה לטיולים.
- גשם חלף.
- אין עננים.
- אור השמש מתחזק.
- הבשלת שיבולים.
- זרימה בנחלים (בגלל הגשם שהיה או הפשרת שלגים)
- חיים בחורש (חרקים ציפורים).
- צמיחת הירק.
- פריחת צבעונים ופרחי בר.

פנה הגשם / מתתיהו

שלם

פנה הגשם חלף הלך לו

ענן רקיע חלף הלך לו.
פני אדמה באור חמה,
שבליים זקפו ראשיהן
בקמה.

בני הרים זה אל זה ברמה
ישוררו:

שלום שלום, הידד!
הידד! אביב היום.

ערוץ הנחל גלים בוקע
הומה החורש חדווה שופע
מוריק הנוף שדות לרוב.
צבעונים עלו באודם חן
בנקיקים
בעמקים פרחי נוי זה אל
זה ישוררו:
שלום שלום, הידד הידד,
אביב היום.

איך יודעים שבא אביב

/ דתיה בן דור

- אתה יודע מי בא
בחודש ניסן?

- מי?

- האביב

- אה?

- איך יודעים שבא אביב
?

- יש סימנים....

איך יודעים שבא אביב?

מסתכלים סביב סביב

ואם רואים שאין עוד בוץ
בשבילים

ואם רואים שנעלמו
המעילים

ואם פרג וגם חרצית

לכבוד החג קישטו ארצי

אז יודעים (אז יודעים)

שבא אביב (שבא אביב)

אז יודעים שבא אביב,

אז יודעים (אז יודעים)

שבא אביב (שבא אביב)

אז יודעים שבא אביב.

איך יודעים שבא אביב?

מסתכלים סביב סביב

ואם רואים המון ידים
חרוצות

נושאות סלים כבדים עם

יין ומצות

ואם שרים "שמחה רבה"

-

"אביב הגיע, פסח בא"
אז יודעים (אז יודעים)
שבא אביב (שבא אביב)
אז יודעים שבא אביב,
אז יודעים (אז יודעים)
שבא אביב (שבא אביב)
אז יודעים שבא אביב.

מצעד האביב / אורה

זיטנר

אם יבשו שלוליות
ואם פרחו הפרדסים,
אם ירשו נוריות
את מקומם של נרקיסים,
זה סימן שאביב
כבר מטייל על הכבישים
וחלון יש לפתוח
ולסלק את התריסים.

צבעוני עלה בואדי,
חמורים רועים בניר,
ואני פתאום שמעתי
כל ארצי דוברת שיר.

כי כאן האביב הוא בן
יומיים

כאן האביב ימות צעיר.
 כל מי שעוד יושב בבית
 הוא פיסח או נזיר,
 כן, הוא פיסח או נזיר.

מצעד האביב / נעמי שמר

על פסגת הר השלג
 נעלה ביום כחול
 וישר לאיילת
 נתגלגלה במשעול.
 בחצר בחולתה
 על הדשא נרדם
 ומשמה למטה
 נתקדם עם הירדן.
 בחורשת גנוסר,
 נטפס על עץ תמר,
 בארבל נגלגל
 אבנים מראש ההר.

כי כאן האביב...

סערה של חולות
 אז תישאנו עד לסדום
 בוקר טוב גברת לוט
 היה נעים - היי שלום
 בין שיחי המלוח
 לעין גדי נתרחק
 במפל עם הרוח
 והמים נשחק
 דרך נחל ערוגות
 נחזור זוגות-זוגות
 לא נשכח על החוף
 לאסוף פרחי הרדוף
 במכתש הכי גדול
 נמלא בקבוק עם חול
 במצדה על הקיר
 חתימה גדולה נשאיר
 מעלה עקרבים
 שבי ילדונת על גבי

התחזקי, אין דבר

כבר באים להור ההר
 לו נגיע לפחות
 עד לעין אורחות
 עוד מעט, עוד מעט
 ואנחנו באילת!

כי הצבעוני עלה בואדי
 וחמורים רועים בניר
 ואנוכי עד כאן הגעתי
 אך עדיין לא תם השיר

זה הזמן חלון לפתוח
 אל נופי ירוק מרהיב
 נא לזכור ולא לשכוח
 פעם בשנה אביב...
 פעם בשנה אביב...
 פעם בשנה אביב!

נספח למורה

מההסבר של הרמב"ם על השנה המעוברת אפשר להבין את חשיבות העונה בה חל חג הפסח:

"משנה תורה" להרמב"ם - הלכות קידוש החודש פרק ד

א שנה מעוברת, היא שנה שמוסיפין בה חודש; ואין מוסיפין לעולם אלא אדר, ועושין אותה שנה שני אדרין-- אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חודש זה-- מפני זמן האביב, כדי שיהא הפסח באותו זמן, שנאמר "שמור, את חודש האביב" (דברים טז, א), שיהיה חודש זה בזמן האביב. ולולא תוספת החודש הזה, היה הפסח בא פעמים בימות החמה, ופעמים בימות הגשמים.

